

Bruddet med den danske model kan blive dyrt

Børsen den 19 oktober 2023

Der er skrevet meget og i mange medier de seneste uger om Mette Frederiksens (S) planer om at belønne helt bestemte grupper offentligt ansatte med højere løn. Planen er et brud med den danske model, der har rødder helt tilbage til 1899, og som bidrager til, at det danske arbejdsmarked er fleksibelt på trods af velfærdsstatens størrelse.

Der er dog et aspekt, medierne ikke har diskuteret: Statsministeren risikerer at underminere den vigtige koordination mellem arbejdsmarkedets partnere.

Baggrunden for det glemte aspekt er en dynamik, som blev forklaret for første gang i 1988 af svenskeren Lars Calmfors og hans engelske kollega John Driffill. Den såkaldte Calmfors- Driffill-hypotese siger, at arbejdsløsheden vil være lavest, når løndannelsen enten er meget decentral eller meget central, men klart højere, når overenskomstforhandlinger og løndannelse sker på et halvcentralt niveau. Argumentet for at have en form for central koordination er, at hvis arbejdsmarkedet som helhed får for høje lønstigninger, underminerer man virksomhedernes profitabilitet og deres internationale konkurrenceevne, og dermed stiger arbejdsløsheden.

Den dynamik kan fagbevægelsen og arbejdsgiverne tage højde for, når de forhandler centralt: Begge parter kan overskue de fulde konsekvenserne af lønstigninger og tage dem med i forhandlingen for at undgå arbejdsløshed og problemer på eksportmarkeder.

Argumentet for decentrale forhandlinger er, at hver virksomhed, fagforening og arbejdstager også forstår, at hvis lønnen bliver for høj, risikerer man sit eget job og virksomhedens overlevelse. Det lægger også låg på lønstigningerne og dermed arbejdsløsheden. Den værste situation er forhandlinger med stærke fagforeninger, der ikke koordinerer med hinanden.

De vil have incitament til at forhandle højere lønninger, men uden at tage hensyn til, at deres lønstigninger fører til både højere lønkrav og højere omkostninger i andre dele af økonomien.

Calmfors og Driffill indså således, at stærke fagforeninger uden central koordination giver for høje lønstigninger og arbejdsløshed, fordi de netop ikke internaliserer alle omkostningerne. Heri ligger en overset fare i Frederiksens brud med den danske model. Når statsministeren kalder det et lønloft på 2500 kr. om måneden til udvalgte grupper, er det ikke bare klassisk politisk business cycle-adfærd - man bruger den økonomiske politik til at købe stemmer. Det er også en måde at spille forskellige dele af fagbevægelsen ud mod hinanden på og belønne dem, der hjælper Frederiksen og hendes regering mest.

Men konsekvensen bliver en opdelt fagbevægelse, hvor de enkelte fagforeninger ikke længere får noget ud af at koordinere med hinanden og hjælpe med at beskytte det private erhvervslivs konkurrenceevne. Bruddet med den danske model kan blive voldsomt dyrt på sigt.

Christian Bjørnskov